

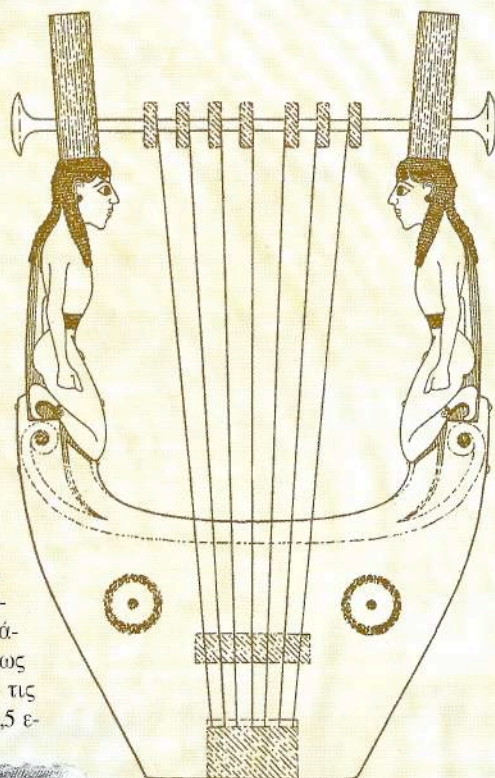
ΜΙΑ ΚΙΘΑΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΑΜΟ ΤΟΥ 7ΟΥ ΑΙΩΝΑ Π.Χ.

Στο Ηραίο της Σάμου, σ'ένα από τα σημαντικότερα ιερά της αρχαίας Ελλάδας, βρέθηκε κατά τις διενεργούμενες εκεί ανασκαφές από το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο πλήθος αναθημάτων, από δείγμα της πίστης των ανθρώπων, μεμονωμένων ατόμων ή οικογενειών αλλά και ολόκληρων πόλεων. Πρόκειται για αφιερώματα προς τιμή της θεάς Ηρας, της δεύτερης τη τάξη θεότητας του ελληνικού πανθέου. Εκτός από τα μεγάλα έργα γλυπτικής, τα οποία ήταν ιδρυμένα σε διάφορα σημεία στον υπαίθριο χώρο του ιερού, πολυάριθμα είναι τα αφιερώματα από χαλκό, πηλό και ελεφαντόδοντο.

Ανάμεσα στα ευρήματα ξεχωρίζει η λαμπρή μορφή από ελεφαντόδοντο ενός γυναικείου εφήβου (ή ίσως νεαρού χορευτή – σε χορευτικό άλμα), που κοσμούσε πιθανώς τον πλούσιο διάκοσμο ενός πολύτιμου μουσικού οργάνου, σήμερα στο Μουσείο της Σάμου. Σύμφωνα με τον D. Ohly, ο οποίος μελέτησε τις εντομές και τα ίχνη στερέωσης του ελεφάντινου ειδώλιου κατέληξε στο συμπέρασμα πως μαζί μ'ένα αντίστοιχο αντικείμενο κοσμούσε τις λαβές μιας κιθάρας (ή ίσως λύρας). «Μόνο 14,5 εκατοστά ύψος έχει αυτό το ειδώλιο, αλλά η καθαρότητα της δομής του, η εξισορρόπηση των διαστάσεών του και η γεμάτη εσωτερική ελευθερία στάση του, συνιστούν τεκμήρια ολοκληρωμένης τεχνικής. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η μορφή αυτή έχει ξεπεράσει τη μεγαλοπλαστική βαθμίδα της μέσης του 7ου αιώνα π.Χ. και στέκει μπρος μας σαν ώριμος καρπός μιας μαχητικής προσπάθειας για την οργανική κατανόηση του ανθρώπινου σώματος, την ευκίνησή των μελών και τη γνώση της λειτουργίας του» (H. Walter, AM 74, 1959, σελ. 43).

Η ανατολική Ελλάδα, δεδομένου ότι βρισκόταν σε αδιάκοπη επαφή με τα βασίλεια της Λυδίας και της Φρυγίας, είχε διδαχθεί πολλά σχετικά με την επεξεργασία του ελεφαντόδοντου. Αυτό καθίσταται ιδιαίτερα φανερό σ'ένα άλλο ελεφάντινο εξάρτημα λύρας του 6ου αιώνα π.Χ. προερχόμενο από την Εφεσο (σήμερα στο Βερολίνο), η οποία ήταν σπουδαίο κέντρο παραγωγής τέτοιων τεχνουργημάτων. Σε αυτό το έργο η ανατολική επίδραση

είναι εμφανής στην εύσαρκη απόδοση του κορμού καθώς και στην τερατόμορφη βάση του. Ωστόσο, ο ελεφάντινος νέος από τη Σάμο βρίσκεται μέσα σε μια άλλη καλλιτεχνική ατμόσφαιρα, καθαρά ελληνική και ελάχιστα επηρεασμένος από την Ανατολή, ενώ παρά τη γωνιώδη κατασκευή του κεφαλιού είναι απελευθερωμένος από τους περιορισμούς της δαιδαλικής τεχντροπίας. «Η εράσμη χάρη η οποία ξεχύνεται στο πρόσωπο, ο αβρός κι όμως αυστηρός σχηματισμός των παρειών, τα αναβρυστικά πλούσια μεταξωτά μαλλιά, που πέφτουν χαριτωμένα σε απανωτά θλαστά σγουρά μάς φέρνουν στον νου τη Σάμο» (GRIECHISCHE KUNST, Hirmer Verlag, 1966, Munchen, v.2).

Δημήτριος Ν. Γαρουφαλής
Δ/ντής Σύνταξης
Αρχαιολόγος